

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 № 975) www.economy.nayka.com.ua | № 5, 2020 | 28.05.2020 р.

DOI: [10.32702/2307-2105-2020.5.97](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.5.97)

УДК 657.1:343.46

*Г. П. Бессонова,
доцент, доцент кафедри обліку та аудиту,
ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет»
ORCID ID: 0000-0003-2311-488X*

РОЛЬ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНИХ ІНСТРУМЕНТІВ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЕКОНОМІЧНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

*G. Bessonova
Associate Professor, Associate Professor of accounting and auditing
SHEI «Priazovsky State Technical University»*

THE ROLE OF ACCOUNTING AND ANALYTICAL INSTRUMENTS IN THE INVESTIGATION OF ECONOMIC VIOLATIONS

У статті розглянуті питання використання бухгалтерської документації та звітності при розслідуванні економічних правопорушень. Відомо, що провідну роль в системі управління господарюючим суб'єктом грає система бухгалтерського обліку, яка є основою економічної безпеки підприємства. Постійне ускладнення діяльності юридичних осіб стимулює розвиток бухгалтерського обліку, яке впливає на здатність керівництва приймати ефективні управлінські рішення і здійснювати контроль за діяльністю підприємства. Злочини економічної спрямованості - є найбільш часто здійснюваних в Україні. Особливо вони характерні для сфери підприємництва та оподаткування. В даний час велику загрозу економічній безпеці представляє криміналізація економіки. Криміналізація економіки (лат. Criminalis - відноситься до злочину) - це процес формування економіки, в якій істотну роль відіграють злочинні елементи і форми господарювання, мафіозні структури, які здійснюють махінації і спекуляції - ці дії підпадають під кримінальну відповідальність.

The article discusses the use of accounting documentation and reporting in the investigation of economic offenses. It is known that the leading role in the management system of an economic entity is played by the accounting system, which is the basis of the economic security of the enterprise. The constant complication of the activities of legal entities stimulates the development of accounting, which affects the ability of management to make effective management decisions and exercise control over the activities of the enterprise. Economic crimes are one of the most frequently committed in Ukraine. They are especially characteristic of entrepreneurship and taxation. Currently, the criminalization of the economy poses a great threat to economic security. Criminalization of the economy (lat. Criminalis - related to crime) is the process of forming an economy in which criminal elements and forms of managing, mafia structures that carry out fraud and speculation play a significant role - these actions are subject to criminal liability.

The emergence of various forms of ownership, an increase in the number of business entities have led to an increase in the number and variety of economic offenses that harm both the interests of the state and the interests of other business subjectives⁶, this is the formation and filling of the budget, violation of contracts, and the inability to carry out normal business activities.

Traces of economic offenses are reflected in the documents that formalize the implementation of a business transaction - in the accounting documents of the crime, thefts and fakes are forced to leave their mark on accounting and reporting documents.

When considering offenses of an economic direction, the object of the study is precisely the accounting data. Traces of illegal actions reflected in documents and accounting appear in the form of: changes in the values of indicators of primary documents, registers and statements; distortion of the contents of the operating room; inconsistency of data of primary documents and data of accounting registers.

As a result of changes in socio-economic conditions, economic crime is constantly transformed into new forms, means of committing illegal acts. The study of economic crime is conditioned by the need to find new effective means of preventing and combating them.

В статті розглянуті питання використання бухгалтерської документації та звітності при розслідуванні економічних правопорушень. Відомо, що ведучу роль в системі управління господарюючим суб'єктом грає система бухгалтерського учёта, яка є основою економічної безпеки підприємства. Постійне ускладнення діяльності юридических осіб стимулює розвиток бухгалтерського учёта, який впливає на здатність керівництва приймати ефективні управлінські рішення та здійснювати контроль за діяльністю підприємства. Злочини економічної направленості - одні з найбільш часто совершаємых в Україні. Особливо вони характерні для сфери підприємництва та оподаткування. В даний час велику загрозу економічній безпеці становить криміналізація економіки. Криміналізація економіки (лат. Criminalis - стосуючийся до злочину) - це процес формування економіки, в якій суттєву роль грають злочинні елементи та форми господарювання, мафіозні структури, здійснюють махінації та спекуляції - ці дії підпадають під кримінальну відповідальність.

Ключові слова: бухгалтерський облік; економічні правопорушення; криміналізація; махінації; податкові правопорушення; нормативна база; судово-бухгалтерська експертиза; управлінські рішення.

Keywords: accounting; economic offenses; criminalization; fraud; tax offenses; regulatory framework; forensic accounting expertise; management decisions.

Ключевые слова: бухгалтерский учёт; экономические правонарушения; криміналізація; махінації; налоговые правонарушения; нормативная база; судебно-бухгалтерская экспертиза; управлінські рішення.

Постановка проблеми. В умовах трансформації економічних відносин загострюються процеси функціонування структур власності, триває період криміналізації господарських відносин, звідси розширюються масштаби правопорушень в сфері економіки, зростає кількість злочинів економічної спрямованості. Тому важливими є проблеми боротьби з економічною злочинністю, яка охоплює систему бухгалтерського обліку та звітності - основної інформаційної бази для прийняття управлінських рішень. Аналіз показав, що з початку економічних реформ зросла кількість експертиз, проведених в системі бухгалтерського обліку експертно-криміналістичними підрозділами МВС України та незалежними експертами-фахівцями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням юридичного значення бухгалтерського обліку при розслідуванні економічних правопорушень присвячені роботи вітчизняних вчених, таких як Ф.Ф. Бутинець, Н.А. Остапюк, А.А. Белов, М.Т. Білуха, А.М. Ромашов, Т.М. Дмитрієнко, С.Г. Чаадаєв, І.Л. Петрухін та інші. Один з перших дослідників суттєвості судово-бухгалтерської експертизи (СБЕ) С.П. Фортинський зазначав, що спеціальні знання експерта-бухгалтера обмежуються сферою загальної теорії бухгалтерського обліку, галузевих видів обліку та аналізом господарської діяльності підприємства.

Постановка задачі. Метою статті є дослідження ролі бухгалтерських інструментів при розслідуванні економічних правопорушень. Основною інформаційною базою про результати діяльності підприємств і організацій є бухгалтерський облік і фінансова звітність. Саме бухгалтерський облік в вигляді певних експертних дій створює інформаційні умови для здійснення контролю доцільності та законності використання ресурсів, сприяє запобіганню реалізації загроз, які можуть знизити економічну стійкість підприємства.

В умовах сучасного інформаційного та технологічного розвитку світових економік швидкими темпами набирає оберти економічна злочинність. Вчинення злочинів у сфері економіки становлять реальну загрозу Україні в цілому та життю чи існуванню окремих громадян, оскільки розвиток економіки забезпечує розвиток суспільства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідно до ст.1 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999р. № 996 (зі змінами та доповненнями) бухгалтерський облік – процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень.

Призначення бухгалтерського обліку розкривається через функції, які він виконує в господарському житті. До функцій, які виконує бухоблік на підприємстві проф. Ф.Ф.Бутинець (3,с.22) відносить: інформаційну, контрольну, аналітичну. Проф. Г.Г.Кірейцев до цих функцій додає науково-пізнавальну, мотиваційну, регулюючу, правового захисту суб'єктів господарювання, прогностичну (6,с.43). Проф. Н.М.Малюга зазначає, що становлення ринкової економіки в Україні спричинило зростання ролі та значення бухгалтерського обліку (7,с.39). Така функція бухобліку як правовий захист суб'єктів господарювання (6,с.43). реалізується шляхом документального оформлення матеріальної відповідальності та правильного документального оформлення кожної господарської операції. Ганчев П. та С. Фортинський (4,с.39) зазначають, що робітникам органів дізнання, слідства, прокуратури і суду при розслідуванні і розв'язанні справ про крадіжки суспільної власності постійно доводиться зустрічатися з документальними та бухгалтерськими записами, які є джерелом доказів, що встановлюють злочин і викривають винних у їх здійсненні. Це підтверджується вимогами Кримінально - процесуального кодексу України (КПК), оскільки відповідно до ст. 83 документи (в тому числі і бухгалтерські документи) є джерелом доказів, якщо в них викладені або засвідчені обставини, які мають значення до справи.

Злочини у сфері економіки, це переважно господарські злочини, які вчиняються в різних сферах, економічна злочинність полягає у вчиненні злочинів у сфері господарської діяльності, в тому числі із використанням службового становища.

Економічні злочини мають складний механізм вчинення, а отже і складний механізм їх виявлення та розслідування, із необхідністю залучення спеціалістів, які мають знання та досвід у сфері бухгалтерського обліку, банківської справи, фінансово-економічної документації та податкової звітності. Механізм злочину являє собою систему процесів взаємодії всіх учасників злочину між собою і навколишнім середовищем, що приводить до утворення криміналістично-значущої інформації про злочин, його учасників та результати. Механізм злочину містить відомості про те, яким чином здійснено той чи інший злочин у сфері економіки. Особливість вчинення економічного злочину полягає в тому, що предметом такого протиправного діяння виступає майно як капітал, а тому має місце підвищена організованість та використання специфічних способів поведінки.

Сучасні економічні умови диктують необхідність гарантій конкуренції, захисту права власності, свободи підприємництва українським господарюючим суб'єктам. Незаконні банкрутства, нелегальний бізнес наносять певний збиток не тільки економіці України, але і сприяють втраті довіри з боку іноземних інвесторів. Для досягнення ефекту розслідувань і попереджень економічних правопорушень необхідна раціональна і стабільна нормативно-правова база бухгалтерського обліку як основи економічної інформації про результати діяльності господарюючих суб'єктів. У той же час бухгалтерський облік як система, законодавчо-регламентована, є основою при різних формах перевірок і контролю, а також при проведенні судово-бухгалтерської експертизи, яка є дієвим засобом при розкритті злочинів у сфері економіки.

Злочинні діяння у сфері економічної діяльності мають характерні риси. Зокрема, вони завдають державі і суспільству економічний та соціальний збиток, а майновим інтересам - серйозної шкоди. Існують кілька категорій злочинів:

- лжепідприємництво, неправомірне ведення бізнесу;
- протизаконне ведення банківської діяльності;
- неправомірне отримання кредиту;
- відмивання грошей та іншого майна, нажитого за злочинними схемами;
- злочини, пов'язані з підробкою;

- контрабандні перевезення;
- навмисне і фіктивне банкрутство;
- несплата податку на додану вартість.

Зростання і стійке збереження числа економічних злочинів викликані декількома факторами: політичними, економічними і правовими.

Політичні фактори серйозно впливають на рівень економічних злочинів в Україні. Нестабільний політичний режим, прогалини в кримінальному законодавстві, корумпованість співробітників державних органів - це сприяє її розвитку.

До економічних факторів можна віднести видиме розшарування громадян за матеріальним становищем, не завжди ефективну роботу податкових служб.

До організаційно - правових факторів належать проблеми в органах правоохоронні (висококваліфіковані кадри переходять на роботу в комерційні служби).

Особливе місце в системі економічних злочинів займають порушення Податкового Кодексу України (ПКУ).

Розглянемо приклад ролі та результатів використання даних бухгалтерського обліку під час розслідування такого виду економічного злочину як ухилення від сплати податків службовою особою підприємства, а саме товариства з обмеженою відповідальністю під умовною назвою ТОВ «МК-П» .

Так, в ході досудового розслідування за фактом ухилення від сплати податків в особливо великих розмірах, кримінальна відповідальність за яке передбачені ч.3 ст. 212 КК України, з метою доказування даного злочину, аналізу схеми його вчинення та встановлення збитків спричинених державному бюджету, слідчим на підставі матеріалів кримінального провадження було ініційовано проведення податкової перевірки відносно ТОВ «МК-П».

ТОВ «МК-П» згідно комп'ютерних автоматизованих інформаційних систем та АРМів: ІС «ПОДАТКОВИЙ БЛОК», архіву електронної звітності, єдиного реєстру податкових накладних, документів, наданих до перевірки, не реєструвалось платником податку на додану вартість, декларації з податку на прибуток не подавались.

Під час перевірки документи до перевірки не надані, про що складен акт про ненадання первинних документів до перевірки від 30.08.2018.

За даними перевірки у зв'язку з ненаданням ТОВ «МК-П» документів до перевірки не встановлено принципи, методи і процедури для ведення бухгалтерського обліку, складання та подання фінансової звітності, які використовуються платником податків, що повинні міститися у наказі про облікову політику. До перевірки наказ ТОВ «МК-П» «Про облікову політику на 2016 рік» не надався.

Реєстри кореспонденції рахунків бухгалтерського обліку платника податків не склались у зв'язку з ненаданням підприємством до перевірки даних бухгалтерського обліку.

За період 01.06.2016 по 31.10.2016 ТОВ «МК-П» не декларувало податок на додану вартість.

Перевіркою повноти визначення податкових зобов'язань за період червень, липень, серпень, вересень, жовтень 2016 року встановлено **зниження податкових зобов'язань на суму 4 905 837 грн.**, в т.ч. по періодам: липень 2016 в сумі 1 412 779 грн., серпень 2016 в сумі 1 663 012 грн., вересень 2016 в сумі 1 552 977 грн., жовтень 2016 в сумі 277 069 грн. Зведені дані проведення перевірки сум податкових зобов'язань представлений у таблиці 1.

Таблиця 1.

Зведені дані щодо не задекларованих та встановлених у ході проведення перевірки

сум податкових зобов'язань, грн.

№ з/п	Період	Дані платника			Дані перевірки			Відхилення		
		Сума ПДВ (ряд. 1.1)	Коригування (ряд. 7)	Усього зобов'язань (ряд. 9)	Сума ПДВ (ряд. 1)	Коригування (ряд. 7)	Усього зобов'язань (ряд. 9)	Сум ПДВ по ряд. 1 (гр.6 – гр.3)	Коригування (гр.7 – гр.4)	Усього зобов'язань (гр.8 – гр.5)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	червень 2016	не подано	не подано	не подано	0	0	0	0	0	0
2	липень 2016	не подано	не подано	не подано	1 412 779	0	1 412 779	1 412 779	0	1 412 779
3	серпень 2016	не подано	не подано	не подано	1 663 012	0	1 663 012	1 663 012	0	1 663 012
4	вересень 2016	не подано	не подано	не подано	1 552 977	0	1 552 977	1 552 977	0	1 552 977
5	жовтень 2016	не подано	не подано	не подано	277 069	0	277 069	277 069	0	277 069
Всього		не подано	не подано	не подано	4 905 837	0	4 905 837	4 905 837	0	4 905 837

Перевіркою встановлено, ТОВ "МК-П" не є платником податку на додану вартість. Згідно даних ЄРПН відсутні податкові накладні, виписані на адресу покупців та отримані від постачальників. Згідно банківських виписок по особовому рахунку у період з 01.06.2016 по 10.10.2016 отримано від контрагентів кошти за електрообладнання, електротехнічну продукцію, електротехнічні товари, будматеріали, інші товари та послуги на суму **29 103 431,88** грн. В червні 2016 року ТОВ "МК-П" на розрахунковий рахунок отримано грошові кошти від покупців у розмірі 4 574 246,73 грн. за товари та послуги, що підлягають оподаткуванню ПДВ. ТОВ "МК-П" було зобов'язане зареєструватися платником податку на додану вартість та починаючи з 01.07.2016 здійснювати операції з постачання товарів та послуг з нарахуванням та сплатою податкового зобов'язання з податку на додану вартість.

В період з 01.07.2016 по 10.10.2016 на розрахунковий рахунок підприємства надійшли грошові кошти від покупців за товари та послуги без урахування ПДВ на загальну суму 24 529 185,15 грн. Відповідно до підпункту 14.1.36 пункту 14.1 статті 14 розділу I ПКУ господарська діяльність - це діяльність особи, що пов'язана з виробництвом (виготовленням) та/або реалізацією товарів, виконанням робіт, наданням послуг, спрямована на отримання доходу і проводиться такою особою самостійно та/або через свої відокремлені підрозділи, а також через будь-яку іншу особу, що діє на користь першої особи, зокрема за договорами комісії, доручення та агентськими договорами.

Пунктом 22.1 статті 22 ПКУ визначено, що об'єктом оподаткування можуть бути майно, товари, дохід (прибуток) або його частина, обороти з реалізації товарів (робіт, послуг), операції з постачання товарів (робіт, послуг) та інші об'єкти, визначені податковим законодавством, з наявністю яких податкове законодавство пов'язує виникнення у платника податкового обов'язку. При цьому пунктом 44.1 статті 44 розділу II ПКУ передбачено, що для цілей оподаткування платники податків зобов'язані вести облік доходів, витрат та інших показників, пов'язаних з визначенням об'єктів оподаткування та/або податкових зобов'язань, на підставі первинних документів, реєстрів бухгалтерського обліку, фінансової звітності, інших документів, пов'язаних з обчисленням і сплатою податків і зборів, ведення яких передбачено законодавством. Пунктом 63.3 статті 63 розділу II ПКУ визначено, що об'єктами оподаткування і об'єктами, пов'язаними з оподаткуванням, є майно та дії, у зв'язку з якими у платника податків виникають обов'язки щодо сплати податків та зборів. Такі об'єкти за кожним видом податку та збору визначаються згідно з відповідним розділом ПКУ.

Правові основи оподаткування ПДВ встановлено розділом V та підрозділом 2 розділу XX ПКУ. Згідно з підпунктами "а" і "б" пункту 185.1 статті 185 розділу V ПКУ об'єктом оподаткування ПДВ є операції платників податку з постачання товарів/послуг, місце постачання яких відповідно до статті 186 розділу V ПКУ розташоване на митній території України.

Підпунктом 183.10. ст. 183 ПКУ встановлено, що будь-яка особа, яка підлягає обов'язковій реєстрації як платник податку, і у випадках та в порядку, передбачених статтею 183 ПКУ, не подала до контролюючого органу реєстраційну заяву, несе відповідальність за ненарахування або несплату цього податку на рівні зареєстрованого платника без права нарахування податкового кредиту та отримання бюджетного відшкодування.

Враховуючи вищезазначене, перевіркою встановлено відсутність обов'язкової реєстрації ТОВ "МК-П" як платника податку на додану вартість, зниження податкового зобов'язання з податку на додану вартість за липень 2016 року, серпень 2016 року, вересень 2016 року, жовтень 2016 року встановлено

порушення п.п. 14.1.36, п.п.14.1.139, п. 14.1 ст. 14, п. 22.1 ст. 22, п. 44.1 ст. 44 п. 63.3 ст. 63, п. 180.1 ст. 180, ст. 181, п.п.183.2 ст. 183, п. 185.1 ст. 185, п. 187.1 ст. 187, П. 188.1 ст. 188, п.п. "а" п. 193.1 ст. 193 п. 201.1, п. 201.10, ст. 201 ПКУ від 02.12.2010 № 2755-VI (із змінами і доповненнями), в результаті чого підприємством ТОВ "МК-П" **знижено податкові зобов'язання в сумі 4 905 837 грн.**, у т. ч. по періодам: липень 2016 року в сумі 1 412 779 грн., серпень 2016 року в сумі 1 663 012 грн., вересень 2016 року в сумі 1 552 977 грн., жовтень 2016 року в сумі 277 069 грн.

Таким чином під поняттям «Економічні злочини» слід розуміти соціально-економічне деструктивне для економіки держави явище, яке проявляється у вчиненні особами, в тому числі й посадовими та службовими, умисних, корисливих кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності. Основним об'єктом злочину є відносини власності, у сфері виробництва, обміну, розподілу і споживання товарів і послуг, переміщення предметів через митний кордон України, для отримання в подальшому прибутку.

Основними рисами, притаманними до категорії економічних злочинів є: вчинення у сферах господарської діяльності; суб'єктами правопорушень є як посадовці, посадові та службові особи, так і представники приватного сектору господарювання; спрямовані на одержування особистої матеріальної вигоди; скоєння правопорушень вчиняється умисно, усвідомлюючи свої дії.

Вказана категорія злочинів відрізняється швидкою адаптацією до нових форм і методів господарської діяльності, освоєння новітніх технологій при здійсненні фінансових операцій. В результаті змін соціально-економічних умов, економічна злочинність постійно трансформується в нові форми, засоби вчинення протиправних дій. Дослідження теми економічної злочинності обумовлено необхідністю пошуків нових ефективних засобів попередження та боротьби із ними. Кожне дослідження теми економічних злочинів є новим та актуальним, оскільки з кожним разом враховуються зміни, останні тенденції в протидії економічній злочинності.

Висновки з проведеного дослідження.

1. Проведені дослідження дозволили зробити наступні висновки: у випадку здійснення суб'єктом господарювання злочинних дій інформація про них відображається в документах та реєстрах бухгалтерського обліку та фінансовій звітності. Отже, дослідження даних бухгалтерського обліку дозволяє виявляти факти злочинів і на підставі цього застосовувати до винних осіб відповідні заходи впливу.

2. Бухгалтерський облік - це основне джерело інформації про діяльність юридичних осіб, в якому знаходять відображення економічні правопорушення.

3. Для розслідування економічних правопорушень необхідними є спеціальні знання в галузі бухгалтерського обліку, які є спеціальною сферою знань експерта-бухгалтера.

4. Судово-бухгалтерська експертиза відіграє важливу роль при розслідуванні економічних правопорушень. Вона ставить бухгалтерський облік на службу правосуддю, використовуючи при цьому особливу процесуальну форму.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999р. № XIV зі змінами та доповненнями.
2. Податковий Кодекс України
3. Бутинець Ф.Ф. Теорія бухгалтерського обліку: Підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів - Житомир: ПП «Рута», 2003.- 444с.
4. Ганчев П., Фортинський С. О подготовке экспертов- бухгалтеров/Бухгалтерский учёт-1964.-№11 с. 39
5. Кримінально-процесуальний Кодекс України
6. Кірейцев Г.Г. Развитие бухгалтерского обліку: теорія, професія, міжнародні зв'язки: Монографія. - Житомир. ЖДТУ, 2007. 236 с.
7. Малюга Н.М. Бухгалтерський облік в Україні: Теорія й методологія, перспективи розвитку: Монографія - Житомир: ЖДТУ, 2005, 548 с.
8. Малюга Н.М. Шляхи удосконалення оцінки в бухгалтерському обліку: Теорія, практика, перспективи. Монографія. Житомир, ЖІТІ, 1998. с. 24.
9. Пушкар М.С. Філософія обліку. Тернопіль: Карт-Бланш, 2002.-157с., с. 84.

References.

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (1999), The Law of Ukraine "On Accounting and Financial Reporting in Ukraine" dated 16.07.1999 № XIV with changes and additions.
2. The Verkhovna Rada of Ukraine, The Law of Ukraine "Tax Code of Ukraine".
3. Butynets, F.F. (2003), *Teoriia bukhgalterskoho obliku: Pidruchnyk dlia studentiv spetsialnosti «Oblik i audit» vyshchyykh navchalnykh zakladiv* [Accounting Theory: Textbook for students majoring in "Accounting and Auditing" in higher education], PP «Ruta», Zhytomyr, Ukraine, P. 444.
4. Ganchev, P. and Fortins'kij S. (1964), "About the preparation of expert accountants", *Buhgalterskij uchjot*, vol. 11, p. 39.
5. The Verkhovna Rada of Ukraine, The Law of Ukraine "Criminal Procedure Code of Ukraine".

6. Kireitsev, H.H. (2007), *Rozvytok bukhhalterskoho obliku: teoriia, profesii, mizhnarodni zv'yazky* [Development of accounting: theory, profession, international relations], ZhDTU, Zhytomyr, Ukraine, P. 236.
7. Maliuha, N.M. (2005), *Bukhhalterskyi oblik v Ukraini: Teoriia y metodolohiia, perspektyvy rozvytku* [Accounting in Ukraine: Theory and methodology, prospects for development], ZhDTU, Zhytomyr, Ukraine, P. 548.
8. Maliuha, N.M. (1998), *Shliakhy udoskonalennia otsinky v bukhhalterskomu obliku: Teoriia, praktyka, perspektyvy* [Ways to improve valuation in accounting: Theory, practice, prospects], ZhITI, Zhytomyr, Ukraine, P. 24.
9. Pushkar, M.S. (2002), *Filosofii obliku* [Philosophy of accounting], Kart-Blansh, Ternopil, Ukraine, P.157, p. 84.

Стаття надійшла до редакції 20.05.2020 р.